

N.F.S. Grundtvig “Noget om Hr. Rasks Betænkeligheder angaaende Eddas Oversættelse”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.4, maj 2014

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1810 (SJ: 132)

Teksten er etableret af Vibeke A. Pedersen

Punktkommentarer, indledning og tekstredigering er skrevet af Vibeke A. Pedersen, redigeret af Klaus Nielsen og Stine Holst Petersen

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

|A:588

Noget om Hr. Rasks Betænkeligheder angaaende Eddas Oversættelse.

I No. 34 og 35 af Københavns Skilderi har Hr. Rask om den Oversættelse af Edda, jeg har bebudet, fremsat nogle Betænkeligheder, hvis umiskendelige Hensigt er at vise mig som udygtig til saadant Værk. Dybt maatte jeg foragte mig selv, dersom jeg besad Skamløshed nok til at love, hvad jeg ei følte mig istand til at holde, utilgivelig var min Brøde, hvis jeg, efter saa lydelig at have forkyndt de eddiske Sanges Pris, vovede at vanhælde dem, at vække Lede til dem ved en slet Oversættelse. Dog, denne Sag bør jeg ei omtale videre, Almenheden har saavel i min Udsigt over Eddalæren som i Skilderiets No. 30 set Vers af Edda, som jeg oversatte, selv maa den vide, om de vakte Lede til hine gamle Sange, eller Ønske om et nærmere Kendskab til dem. Ei derfor griber jeg altsaa Pennen, men for at udvikle de Grundsætninger, jeg ved den lovede Oversættelse følger, paa det at de, som ønske en Oversættelse af andet Slags, ei skulle vente, hvad jeg ei vil give og siden føle sig

skuffede.

Eddas Sange ere Digte, mest af mytologisk og historisk Indhold, men de ere tillige Mindesmærker af Nordens gamle Sprog, af *vore* Fædres Gudelære, Poesi og Historie, og fra alle disse Sider bør de kendes af os. Havde de kun Værd som Mindesmærker, da lod det sig let sige, hvorledes de skulde behandles, thi [|A:589](#)en kritisk Udgave med en nøiagtig Oversættelse af Mening og Ord, og de nødvendige Oplysninger, var da Alt hvad vi kunde fordre og ønske. Nu ere derimod hine Sange Digte, for en stor Del ypperlige og egne i deres Art, og ville vi, at Andre end de der kunne læse dem i Grundsproget, skulle sættes istand til at beskue og elske dem som saadanne, da maa de fremgange i deres egen poetiske Dragt. Her rækker ei Sprogkyndighed eller Bekendskab med Sangenes Indhold til, deres Oversætter maa dele de gamle Digteres Beskuelser saa fuldelig, at de ligesom genfødes i ham, nært aandeligt Frændskab maa være mellem hine og ham. Kunne nu begge Øiemed forenes i samme Arbeide uden Tab for begge? jeg troer det ikke, thi Sprogenes Forskellighed vilde da ei sjelden nøde Digteren til at opgive det ene, eller forfeile begge, i det han forgæves stræbte at bevare dem; den ængstelige Stræben efter at udtrykke hvert Ord og hver Vending paa det nøiagtigste, maatte forstyrre hans Form, og vilde han søge atter at ophjælpe denne, maatte han udvande, eller dog give Slip paa det Sammentrængte og de raske Overgange, der udgøre en saa væsenlig Del af Sangenes Egenhed. Men kunne disse Øiemed da uden Skade adskilles? jeg troer ja, saavidt nogen Adskillelse kan finde Sted hos Ting som i en høiere Orden ere forenede, eller med andre Ord: vi bør have tvende Oversættelser af vor Edda, begge Øiemed bør, om muligt, være i begge, men det ene hist, det andet her være det ubetingede. Tildels have vi alt en tro Oversættelse af de Sange, den magnæanske Kommissjon har udgivet, en ligedan af de øvrige have vi ei blot Grund til at vente, men Ret til at fordre, og hvo som vil kende de islandske Digte i deres oprindelige Ypperlighed, hvilken ingen Oversættelse kan fuldelig genføde, han ty did, og stræbe gennem Ordfortolkningen at trænge ind i det gamle Sprog selv! At Kommissjonens Oversættelse er latinsk er vist nok ligesaameget Tab for Os som Vinding for Udlændingen, og det var derfor at ønske, at vi paa Dansk kunde komme til at eie en fuld nøiagtig Oversættelse; men en saadan hverken kan eller vil jeg give. Jeg kan ikke; thi ei er jeg Islænding, ei heller tilstæde andre Sysler mig at gøre det gamle Maal, der for mig kun er Middel ei Øiemed, til min Hovedsag. Jeg vilde ei, om jeg og kunde; thi det var mig umuligt at røve hine gamle Sange, jeg saa inderlig elsker, deres fagre Smykker og udsætte dem i fattig Klædemon for Mængdens Spot, og desuden bekender jeg frit, at jeg agter det vigtigere for Edda og Folket, at Sangene genfødes, end om de blot udlagdes; thi hvormange læste dem da? og desuden maa Man vente, at de, saalænge Island bygges, ei kunne mangle en

Fortolker. At jeg imidlertid i min Oversættelse, ei vil vige et Haarsbred længere fra Grundskriftets Udtryk og Vendinger, end jeg høiligen nødes til, derfor troer jeg min uskrømtede Kærlighed til gamle Nord og dets Værker kan være Borgen, og selv Hr. Rasks Daddel at min Oversættelse paa mange Steder er for ordret, beviser det. At jeg |A:590| i de mytologiske Sange vil være yderst varsom med hvert Ord, der for Gudelæren er af nogen Vigtighed, og overalt, hvor det behøves, angive Grunden, hvi jeg oversætter saa og ikke anderledes, haaber jeg Man vil tro. Ikkedestomindre vil min Oversættelse sikkerlig levne Ordkritiken meget Spillerum, dels af forhen angivne Grund, og dels fordi jeg ikke sjelden nødes til at stole paa Islændere som jo kan have feilet, men hvis Vidnesbyrd jeg ei uden de haandgribeligste Beviser for dets Falskhed bør eller tør forkaste. Hvad Stilen, hvori jeg vil oversætte, angaar, behøver jeg ei at sige, hvordan den bliver, thi Enhver, som holder det Umagen værd at læse disse Linier, kender vel og min Skrivemaade; ei heller vil jeg vidtløftig søge at forsvare dens Rigtighed, kun vil jeg bemærke, at dersom Man oversatte Eddas Sange i det nu almindelig brugte Dansk, vilde de tabe saare meget af deres Eiendommelighed og kunde ei engang, uden at udvandes, gives i det gamle Versemaal.

Dette være Nok talt i Almindelighed! Man veed nu, haaber jeg, hvad Man har at vente, og kan derefter bestemme sig til, enten at tage, hvad jeg efter Evne byder, eller bie paa, om Fremtiden vil opvise Nogen, der kan gøre det bedre¹. Ingen kalde det ubeskedent, at jeg siger Fremtiden, thi dersom jeg kendte Nogen, der med de nødvendige Egenskaber, jeg troer at besidde, forbandt større Sprogkundskab end jeg, da vilde jeg ei blot med Glæde overlade ham, men ret inderlig bede ham paatage sig Arbeidet. Mit Ønske er kun, at Edda bliver værdig oversat, ei at den skal blive det ved mig, naar jeg derfor troer, det er bedre, at jeg giver en mindre fuldkommen Oversættelse, end at Værket skulde henligge til den uviste Fremtid, da har jeg dertil foruden mange andre Grunde den, som jeg mener, antagelige, at det Billede af Oldtiden, hvilket jeg har gjort til mit Livs Sysselet at tegne, hverken af ret Mange kan beskues med Lyst, forstaaes eller bedømmes, saalænge Eddas Helligdom ei er aaben for Alle, som eie Sands².

(Fortsættes.)

1

Subskriptionsplan har jeg ladet prænte, og holder Nogen det Umagen værdt at bidrage til Værkets Fremme, kunne Planer faaes hos Hr. Hofboghandler Schubothe og mig selv.

2

Dette er saavel Tilfældet med min Udsigt over Eddalæren, og Optrinene af Kæmpelivets Undergang, som det, maaske endnu mer, vil være det med de Optrin, hvori jeg for nærværende Tid stræber at

fremstille Volsungers og Gjukungers stærke Liv og sørgelige Skebne.

Noget om Hr. Rasks Betænkeligheder angaaende Eddas Oversættelse.

(Sluttet)

A:594 Hvad nu det i No. 30 af Skilderiet indrykkede Stykke i Særdeleshed angaaer, da veed jeg meget vel, at det baade i Ord og Versemaal har Feil, endog flere end dem, Hr. Rask har anmærket med Føie; men det er heller intet Under; thi det faldt mig aldrig ind her at vise, hvorledes min Oversættelse skulde være, en Prøve af de gamle, næsten ganske ubekendte Sange, var, som Indledningen tydelig nok siger, hvad jeg vilde give, og ubekymret om det Enkelte, som saadant, var det blot min Omsorg, ei at foranledige nogen vrang Beskuelse af det Hele. Havde jeg givet Digtet Skønheder, som vare det fremmede, da havde Publikum Ret til at klage over Bedrag, havde jeg forhutlet det, da var Edda fornærmet; men for Hint barede jeg mig vel, og Dette har Hr. Rask neppe bevist, medmindre det er Eet at sige og at bevise! Med største Rolighed kan jeg derfor se paa de, mest ubetydelige, Ordkløverier Hr. Rask med saamegen Ophævelse har bragt til Ver**A:595**den. Vare alle Hr. Rasks Bemærkninger grundede, vilde Dette derfor være det Eneste, jeg havde at sige, og gerne vilde jeg unde baade Hr. Rask og alle Andre, som havde Lyst, den behagelige Tro, at hin Erklæring dog nok i Grunden kun var et Musehul, jeg saae mig nødt til at smutte i. Da jeg nu derimod finder at Hr. Rask, skønt han vist kan meget mere Islandsk end jeg, dog ogsaa er et syndigt Menneske, nødes jeg til at se om jeg kan skille Faarene fra Bukkene.

Min Versebygning i det Hele, ei blot enkelte skødesløse eller forulykkede Vers, har mishaget Hr. Rask svarlig, han sammenligner de korte Vers, jeg her og andensteds har brugt, hel vittig med Lapidarstil, og forsikkrer, at det slet ikke er det gamle Versemaal. Mener han hermed at her ei ere saamange lange Stavelser i hver Linie som i Islandsken, da har han Ret, men jeg vover uforgribelig at mene, at Sligt ei, uden at gøre Versene til klangløs og skurrende Lapidarstil, lader sig gennemdrive i Dansk, og med den gamle John Olavsen, som just ingen Sinke er i Sligt, vover jeg end at mene, at Linier, bestaaende af tvende Trokæer, eller en Daktyl og en Trokæ, komme de Gamles Verslinier saa nær, som Sproget tillader. At nu mine Vers, paa enkelte nær, ere saaledes byggede, kan Enhver selv se. Om mine korte Vers mangle Velklang, kan jeg vel ikke selv ansees for upartisk nok til at bedømme, men jeg nødes jo dog til at følge mit eget Øre, om det ogsaa, som jeg dog mener, uden

Ubeskedenhed, at turde omtvivle, forstod sig meget mindre end Hr. Rasks paa hvad Man kalder Velklang. Hvad Hr. Rask siger om Rimbogstaverne har, i det Hele taget, sin Rigtighed³, men troer han, heri at lære mig noget Nyt, da har han rigtig alt for slemme Tanker om mit Studium af Edda og Olavsen. Aarsagen, hvi Rimbogstaverne hos mig ei sjelden staa paa anden Plads end i de gamle Sange er grumme simpel, jeg har nemlig hverken søgt dem, eller forkastet dem, naar de kom af sig selv og ei frembragte Mislyd. At det sidste imidlertid er blevet Tilfældet paa det anmærkede Sted, troer jeg selv.

Ved Overgangen til Kritiken af det Enkelte, maa jeg anmærke, at jeg brugte Ordet *Stavkarl*, fordi jeg mente, det var nær nok beslægtet med *Stakkel* for at forstaaes, da derimod sidstnævnte Ord, saavel som Stodder tyktes mig uædle og jeg ei kendte noget fjerde Ord, som udtrykte, hvad jeg vilde sige. *Nævne* og *blote* (bringe blodigt Offer) behøve ei noget Forsvar, og *lægge igennem* maa se til om det kan |A:596|forsvare sig selv. *Sen* kan sikkert være rigtig, naar det, som let indsees at det bør, forstaaes ei om Dags Færd, men om hans Nølen med at frembære den onde Tidende. Hverken nødvendig eller ugerne lode sig her bruge, med mindre Man uden Nødvendighed vilde opofre den gamle Vending. *Denne Morgen* satte jeg i en Hast for Versemaalets Skyld og Friheden er vel tilgivelig. *Ursvale* er et Ord, henkastet for Løier, under en øiebliklig Erindring om Urstriden, og er da vel ei heller saa rent uforstaaeligt, men at jeg selv foretrækker *iskolde* nægter jeg ingenlunde, og at jeg forstod det kunde Hr. Rask jo have seet i et af de følgende Vers, hvor jeg netop oversætter det saaledes⁴. At Hr. Rask heller vilde lade Ederne *ramme* end *bide*, kommer af vort Syns Forskellighed, men skulde jeg vælge et andet Ord, blev det *nage*. At Grundskriftet mere malende end min Oversættelse, udtrykker den Tanke at Skibet drives af Medbør, er unægteligt, men hvorfor har Hr. Rask da ei her, som andensteds, prøvet sin Størke. Var det maaske fordi han fandt som jeg, at det Islandske her var uoversætteligt i sin Skønhed? Hvis saa er, da brugte han et ikke alt for ædelt Konstgreb. Mistanke om Anvendelse af et lignende har Hr. Rask udsat sig for i det Følgende naar han dadler mine slæbende Participia: *skridende* og *rendende*, thi hvorfor har han ei sagt, at efter Ordene: Skride ei det Skib, rende ei den Hest, staar i Islandsken: som under dig skrider, som under dig render? Som han fremstiller Sagen, maa Folk tro, at jeg har villet forbedre Teksten ved at udvande den; men nu ser Man, at jeg valgte de virkelig slæbende Participier, som det eneste Middel jeg saae til at undgaa, hvad der paa vort Maal vilde klinge modsigende. At et Sværd ei bør siges at bide *Nogen*, kan være muligt, men at Hr. Rask dadler mig fordi jeg, uden Meningens Skade, satte: *om dig end Fiender følge i Hælen* istedenfor: *om du fra Fjender dig frelse vilde*, viser kun at han mangler Øie for den bestemte Modsætning midt i

en tilsyneladende Lighed, som ved hin Vending opstaaer. Bemærkningen om Dags Udgang i Skov, holder jeg for den vigtigste af alle de fremsatte, thi her har jeg virkelig af Uagtsomhed forfeilet *Meningen*. *Ringprud* troer jeg at være et rigtig dannet Ord, og ved denne Leilighed vil jeg anmærke, at overalt hvor jeg bruger Ordet *prud* om Skønhed, Prydelse eller andet Udvortes, tilkendegiver jeg stedse derved at noget Imponerende findes hos Genstanden. At Sammenhængen mellem Dags Tilbud og Sigruns Svar er *forsvundet* i min Oversættelse, kan jeg ikke finde, at Stedet derimod har tabt en Del, saae jeg meget vel ved Nedskrivningen, men det vilde dengang ikke lykkes mig bedre. At udtrykke Meningen i ubunden Stil er intet Hekseri, **A:597** og det kunde jeg saamæn ogsaa gjort. At Vendingen: *Hel er Tiden*, er uforstaaelig, kan jeg ikke se, ei heller er den afvigende fra Islandsken, hvor der jo staaer: ei er *Tidens Sønderrivelse*. Naar Hr. Rask anfører Bjørn Haldorsens utrykte Ordbog som Bevis for, at *svefia* betyder at stille, da var det vel nok af mig at anføre Gudmund Magnæus, som her oversætter Ordet ved *consopire*, men for at vise, at den angivne Forskel mellem *svefia* og *svæfa* ei holder Stik, vil jeg henvise Hr. Rask til Grimnismal, hvor det sidste Ord netop bruges om at stille, *pacare*. Forresten, er Sagen saare uvigtig, thi om det end var aldeles vist, at *svefia* aldrig bruges om at søvndysse, vilde jeg dog her brugt Ordet *dysse*, som mere udtryksfuldt. At *brád* betyder Bytte og ei hvad vi kalde Brad, tilstaaer jeg at være mig ubekendt, men jeg trøster mig ved, at det ei er gaaet Magnæus, som selv var Islænding, bedre; thi ellers havde han ei i Glossariet til Edda og overalt oversat Ordet ved *dapes*, *epulæ*. At Bytte, naar Ordet betyder begge Dele, er ædlere, og mere passende hvor Talen er om Odins Fugle, er mig aldeles mørkt. Dersom Afskriften er rigtig, har Hr. Rask Ret til at henvise *harmløs* til Sengen, mig tyktes det ei ret passende, men jeg gjorde Uret i at afvige fra Teksten uden Hjemmel. Hr. Rask mener, jeg har misforstaaet Ordet *hvittr*, men deri tager han Feil, jeg forstod baade det og *candida*, hvormed det oversættes af Magnæus, men jeg troede og troer end, at Digteren vilde hentyde paa, at Sigrun med Livets friske Farve var i Høien, og derfor valgte jeg Ordet *hvid*, som da tyktes mig bedst at angive denne Hentydning. *Dødmand* vil jeg nok beholde, hvor det passer, isteden for det langt mattere *Dødning*. Feil er det, at jeg oversatte *drótt* ved Drotter, og skønt det ei reiste sig af Misforstand, da jeg jo dog i alt Fald kunde forstaa *homines*, som Magnæus har, men fordi jeg mente de Fornemste her gerne kunde staa for Alle og Rimbogstavet beholdes, har dog Hr. Rask Ret.

Skridt for Skridt har jeg nu fulgt min Kritiker, ærlig har jeg tilstaaet hver min Feil, og nu maa Publikum dømme, om disse ere af den Beskaffenhed, at de berettiger Hr. Rask til at skraale saa i Sky, som om jeg med Fuserhaand havde forkvaklet det deiligste Billede. End kunde vel være Meget at sige om de ufornuftige Beskyldninger

Hr. Rask gør mig for at føre et søgt, tvungent, uforstaaeligt, utaaleligt, med Islandismer, Soloecismer og Germanismer udspækket Sprog, men de som her kunne dømmes, kende jo selv mit Sprog. Kun det vil jeg sige, at mine Egenheder i Sproget ei avledes af Grillen, men af en Ide, om den lader sig udføre, om det er at ønske, derom kan kun dømmes paa en Standpunkt, hvorfra Man overskuer Ordenes og Ideernes Vekselvirkning hos et Folkefærd, og en saadan synes Hr. Rask endnu langt fra at have bestøget. Naar jeg falder i den gamle Stil, eller en som **A:598** ligner den, da kan Man være vis paa, at det er uvilkaarligt, fordi mig tykkes, det jeg har at sige kræver den uimodstaaelig, og jeg veed ikke, hvorledes det gaar til at paatvinge sine Tanker Ord. At Hr. Rask finder det utaaleligt, at jeg siger: det Liv, som i gamle Nord forkyndte sig gennem stærke og fulde Toner, daanede siden hen i en alt mere dæmpet Efterklang, kan jeg ikke gøre ved, thi udentvivl ligger Feilen i hans Øie.

Hidtil har jeg talt med den Part af Folket, som tager Del i denne Sag, nu vender jeg mig et Øieblik til Dem selv, Hr. Rask! Heligennem har De talt til mig i Skolemestertone, og gebærdet Dem, som om De saae ned paa mig fra en aandelig Høide. Mit Sprog vrager og haaner De, Vers vil De lære mig at gøre, og opvarter mig endelig, som forulykket Digter med en islandsk Nidvise. Smile maa jeg, og jeg kunde fristes til at lade Smilet udfolde sig til Latter; men jeg vil ikke; thi at det gamle Maal greb Dem i den unge Alder, at De end dyrker det med utrættet Flid, er mig Borgen for, at Noget lever i Dem, og overalt, hvor jeg erkender en kraftig Stræben, som gaar ud over det dyriske Jordliv, agter jeg den, hvor underlig den saa end ytrer sig. Kun een Bøn har jeg til Dem, at De herefter indskrænker Dem til at tale om hvad De forstaar, værst er det for Dem selv, om De ei opfylder den. De kan svare herpaa om, og som De lyster, men beskylder De mig ei for at have sagt Usandhed, da tier jeg; thi jeg har nu sagt, hvad jeg burde og vilde.

N. F. S. Grundtvig.

3

At der ogsaa fra denne Regel gives Undtagelser, siger i Grunden Intet, men at de dog gives, kan jeg have den Ære at fortælle Hr. Rask, hvis han ikke veed det, og vil han ikke tro mig paa mit Ord, kan han se efter i det 22de Vers af det 3die Kvad om Sigurd Fafnisbane, hvor han vil finde det stadfæstet.

4

Haanden paa Hognes
Maag er nu iskold.

